

Աշխատուժ

Աշխատանքային ժամի պահանջներն ու ծախսերը սահմանելու համար մենք պետք է տարբերակենք դաշտում կատարած արտադրական աշխատանքը ընդհանուր /ադմինիստրատիվ/ աշխատանքից: Արտադրական գործընթացում ծախսված աշխատաժամանակը կարելի է պարզորոշ բաշխել ըստ բերքի տեսակի և արտադրանքի ծավալի փոփոխության, մինչդեռ ադմինիստրատիվ ծախսերը /որոշակի սահմաններում/ համարվում են հաստատուն կամ վերադիր ծախսեր:

Աշխատաժամանակի պահանջները արտադրական գործունեության համար

Արտադրական նպատակների պահանջները բավարարելու համար աշխատանքային ժամի սահմանումը որոշվում է ըստ աշխատանքային գործընթացների և անհրաժեշտ աշխատանքային ժամանակահատվածի:

Այս եղանակով այն կարելի է հեշտությամբ որոշել գործառնական մակարդակում արտադրության կանխատեսված օրինաչափությամբ, երբ առկա է ամենամեծ աշխատուժի պահանջարկը և երբ առկա է լրացուցիչ վարձու աշխատուժի պահանջարկ:

Ձև 1
50-64

Աշխատաժամանակի պահանջները ներառում են ոչ միայն այն ժամանակը, որի ընթացքում կատարվել է արտադրական աշխատանքը, այլ նաև՝ նախապատրաստական աշխատանքի ժամանակը, ճանապարհորդության վրա ծախսված ժամանակը, ինչպես նաև հանգստի ժամանակահատվածը:

Յուրաքանչյուր աշխատանքային ընթացակարգի պահանջների ցուցանիշները հիմնված են KTBL- ի ստանդարտ տվյալների վրա՝ ըստ դաշտի չափսի, որը կազմում է 2 հա և միջինով 2 կմ դաշտերի հեռավորության: Օրինակի հաշվարկում երկրորդ դեպքում ավելանում են արտադրական նպատակներով աշխատելու պահանջները:

Աշխատաժամանակի ընդհանուր պահանջներ

Ընդհանուր աշխատաժամանակի պահանջները ներառում են այն գործողությունները, որոնք կարող են ի սկզբանե հատկացվել միայն բերքի արտադրությանը (ինչպիսիք են բորսաների վերահսկումը, տեղեկատվության ապահովումը, արտադրության միջոցները և ապրանքների վաճառքը), ինչպես նաև համաչափ գործողություններ, որոնք անհրաժեշտ են գյուղատնտեսական տնտեսության համար (բիզնեսի կառավարման, գյուղացիական տնտեսության պահպանման, հաշվապահական հաշվառման և այլն):

KTBL- ը տալիս է հետևյալ ստանդարտ ցուցանիշները բիզնեսի կառավարման և ընդհանուր գյուղատնտեսական տնտեսության աշխատանքների համար

Ձև 2
4

Ընտանեկան գյուղացիական տնտեսություններում բիզնեսի կառավարման և ընդհանուր աշխատաժամանակի պահանջները (ժամ ըստ 1 հա գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքի և տարվա համար)

	Գյուղացիական տնտեսության չափը հեկտարով՝ ըստ գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքի						
	30	40	50	60	70	SO	90
Ապրանքային արտադրության գյուղ. տնտեսություններ	14.0	13.0	12.0	11.5	11.0	10.6	10.2
Կերերի արտադրության գյուղ. տնտեսություններ	19.0	17.0	16.0	15.0	14.2	13.5	12.9
Խառը գյուղացիական տնտեսություններ	22.0	19.0	17.0	15.5	14.0	12.8	12.0

Գյուղացիական տնտեսություններում բիզնեսի կառավարման և ընդհանուր աշխատաժամանակի պահանջները այն տնտեսությունների* համար, որոնք վարձում են աշխատողներ և ունեն բիզնես համագործակցություն (ժամ ըստ 1 հա գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքի և տարվա համար)

	Գյուղացիական տնտեսության չափը հեկտարով՝ ըստ գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքի				
	< 500	500 - 1.000	1.000	2.000	2.000 5.000
Առանց կենդանիների	5.5	4.2	4.2	4.2	4.2
Մինչև 1 LU/հա	111.0	10.0	8.5	6.0	
Ավելի քան 1 LU/հա	12.0	11.0	10.0	-	

** տեղի է ունենում ընդհանուր գյուղացիական աշխատանքների և տրանսպորտի համար 2-3 ժամ / հա ըստ գյուղատնտեսական նշանակության հողերի

Օրինակի հաշվարկի դեպքում ընդհանուր աշխատանքի համար աշխատանքային ժամանակի պահանջները միտումնավոր ենթադրվում են, որ ցածր են, քան տրված է աղյուսակներում:

Ենթադրվող (3 ժամ) = ժամանակը ներկայացնում է միայն այն ժամանակ (գնահատված) պահանջները, որոնք կարող են ուղղակիորեն հատկացվել բերքի արտադրությանը:

Ընդհանուր աշխատանքների համար աշխատաժամանակի պահանջները երկու դեպքում էլ նույնն են:

Աշխատուժի ծախսեր

Աշխատուժի ծախսերը առաջանում են կամ աշխատավարձի (ներառյալ լրացուցիչ ծախսերը) վճարման տեսքով, կամ էլ ընտանիքի անդամների կողմից մատուցած ծառայությունների տեսքով:

Չճշգրտված երկու ծախսերն էլ հնարավոր է վերագրել նույն արժեքի դիրքում, որը կոչվում է «աշխատուժի գծով հաշվարկային ծախսեր»: Աշխատանքի հաշվարկային ծախսերը ներառում են ընտանեկան չվճարված աշխատանքի օգտագործման ծախսեր (հնարավոր ծախսեր) = աշխատանքի ենթադրյալ ծախսեր

• վարձու աշխատողների օգտագործման ծախսեր = աշխատավարձ

Երբ վարձու աշխատողների աշխատավարձերը վճարվում են, ապա դրանք պետք է ներառվեն գործատուի իրական ծախսերի հաշվարկի մեջ աշխատանքի յուրաքանչյուր ժամվա համար. համախառն աշխատավարձ՝ ներառյալ լրացուցիչ ծախսեր, հաշվի առնված արձակուրդը, հիվանդությունները և այլն:

Աշխատանքի այլընտրանքային ծախսերի հաշվարկը հիմնված է գյուղացիական տնտեսությունում կամ դրանից դուրս աշխատելու հնարավորության վրա:

Ձև 2
18-19
30-31

Եթե աշխատավարձերը (որպես բացառություն) արդեն ներառված են համախառն շահույթի մարժայի հաշվարկի մեջ, ապա այն պետք է դիտարկել (ինչպես, օրինակ, կապիտալի համար ենթադրյալ ծախսերի հաշվարկի դեպքում), որպես արդյունավետության միջոցառումներ, որոնք պարունակում են ընդհանուր աշխատուժի վերադարձ (օրինակ՝ ավելացված արժեքը), աշխատավարձերը պետք է ավելացվեն համախառն շահույթի մարժային (համեմատեք 5.1)

Հաշվարկման օրինակում ենթադրվում է, որ հետևյալ ծախսերը տարբերակված են ըստ ընտանեկան և վարձու աշխատանքի միջև:

Ընտանեկան աշխատուժ	10.00 € / ժամ
Վարձու աշխատուժ	12.00 € / ժամ

